Voor mij was er ook wat bij. In ontving een briefkaart van mijn verloofde met haar foto erop. In enkele zinnen werd er in het Indonesisch vermeld, dat alles goed was. Ik was dolgelukkig met de foto van mijn verloofde. Hoevelen waren er die niets ontvingen en voor hoevelen werd er ook post ontvangen, die in de jungle reeds lagen begraven. Van bamboe maakte ik een lijstje en hing de foto aan de gedek achter mijn ransel, die ik als hoofdkussen gebruikte.Hoelang moet deze scheiding nog duren, zo vroeg ik dit elke avond af, als ik naar de foto keek.
Met de toestand van de krijgsgevangenen was het veel slechter geworden. Velen waren uitgeput en verzwakt en hadden geen weerstand meer.Het aantal doden steeg met de dag, maar de Japanse kampleiding deed niets om deze stijgende dodental te stoppen.Integendeel ze werden veeleisender.Soms schaamde ik me, dat wij het beter hadden, dan de jongens die aan de spoorbaan moesten werken.Wij hadden het goed vergeleken met die jongens die dag in dag uit onder erbarmelijke omstandigheden aan de railroad werkten.Wij wisten wat het was en wij hadden het geluk om tijdig eruit te komen.Zieken kwamen uit Quima en de jongens die maar nauwelijks waren genezen, moesten deze zieken aflossen.De ziekenbarak bleef ik ondanks verbod nog steeds voorzien van restant eten van de Jap, maar het was slechts een druppel op een gloeiende plaat. De railroad was nog niet klaar en de krijgsgevangenen werkten nog steeds als slaven. Geen medicijnen om de malaria, dysentrie, tropische zweren en andere ziekten te bestrijden.Voor de tropische zweren gebruikten onze doktoren zelfs maaien, die ze uit de latrines haalden. Deze maaien werden gedisinfecteerd in de wonden gedaan, zo werden de wonden schoongemaakt.In dergelijke omstandigheden, die vaak aan het onmogelijke grensde moesten onze doktoren werken.De sterfgevallen bij de Engelsen en Aussies waren procentsgewijs meer dan bij ons.De hygienische toestanden bij deze groepen lieten heel wat te wensen over.Ook waren hun doktoren niet bepaald kundig in het behandelen van tropische ziekten.
Als wij s'avonds in onze hut lagen, was het Mr.Vervloet, die ons vaak bezig hield met z'n verhalen, die hij ervaren had als officier van justitie. Met spanning zaten we dan naar hem te luisteren, zo boeiend kon hij vertellen.In die periode dat wij samenwerkten, had ik heel veel van hem geleerd.Hij was het die eens tegen me zei, als ik s'avonds met de studie van de Japanse taal bezig was onder het licht van een zelfgemaakte olielampje:" Eens zullen ze op je een beroep doen Frits, vanwege je kennis van die rottaal."
Hij had nogal vaak te kampen met de malaria.Wij zorgden ervoor, dat hij op z'n tempatje bleef liggen verborgen onder de klamboe, want de Jap mocht niet weten, dat hij ziek was. De twee anderen Louis en Piet moesten dan voor drie man werken, maar dat deden ze zonder mopperen. Van de Jap gapte ik kinine voor hem. Wanneer hij na enkele dagen genas, lieten we hem nog een paar dagen uitzieken.We hadden voor de "oudeheer" zo noemden we hem een zwak. Op een dag kwamen er Thaise vrouwen in het Japanse kantoor.We dachten eerst, dat het hoeren waren. We konden niet nalaten deze vrouwen met begerige blikken na te staren. We hadden al zolang geen vrouwen meer gezien op Anemae na van de rivierboot.Vooral nu we weer op krachten waren gekomen door het betere voedsel, kreeg je bij het zien van deze jonge vrouwen, dat verlangen. Deze vrouwen bleken achteraf, gekomen te zijn om een toko in het kamp op te zetten. Tegenover de Japanse officierenkeuken werd daarvoor speciaal een barak gebouwd.Toen de barak klaar was, kwamen dezelfde Thaise vrouwen en een oudere man in het kamp. De toko werd geopend en diverse soorten koekjes, sigaretten en eieren werden verkocht. De krijgsgevangenen uit het kamp mochten op bepaalde uren na werktijd uit de toko kopen, maar verdere contact was verboden.Dit verbod gold niet voor ons, wij mochten de toko in- en uitgaan.Met de oude Thailander werd ik zelfs goede vrinden. Gedurende mijn omgang met deze man, leerde ik zelfs de Thaise taal spreken.Dagelijks kwam ik met deze mensen in contact en vaak probeerde ik hun uit te horen over de oorlogsituatie, maar ze wisten niet veel of wilden niets zeggen. Hun houding tegenover de Jap was erg onderdanig.Eén van de vrouwen bracht me vaak een bezoek in de keuken en kreeg ik stiekempjes wat koekjes.Ook bij haar trachtte ik wat over de oorlog te vernemen, echter zonder resultaat.Ze had intens medelijden met ons en ze hoopte zo, dat we gauw vrij kwamen.

Ik kon met deze mensen zeer goed opschieten en ik vond het reuze spijtig toen de Thaise met wie ik goed bevriend was en de oude man op zekeren dag, na een verblijf van twee maanden in het kamp afscheid namen. Ik moest haar beloven, als we vrij kwamen, haar in Kanchanabury op te zoeken. Daags daarna vernam ik van de andere vrouwen, dat ze weg was gegaan, omdat ze door de koreanen lastig werd gevallen. Zij zag er ook van de vier vrouwen het best uit.
Op een middag toen ik alleen in de keuken was, stapte een voor mij onbekende koreaan binnen. Op een authoritaire toon vroeg hij me om een kopje thee. Ik zei hem, dat de thee alleen bestemd was voor de officieren en onder-officieren. De rotzak nam daar geen genoegen mee en begon tegen me te schelden. Hij liet me in de houding staan, maar ik bleef rustig met mijn hand in de zij staan. Onder het brullen van scheldwoorden begon hij in mijn gezicht te slaan. Ik kon niets terug doen. Terwijl hij zo bezig was, kwam "mooie Karel" plotseling de keuken binnen en zag wat er gebeurde. Toen de koreaan "mooie Karel" zag, moest hij wel ophouden en in de houding springen. Mooie Karel ging tekeer tegen de koreaan en in mijn aanwezigheid werd de koreaan een paar keren in zijn gezicht gemept.Daarna moest hij een kleine toespraak aanhoren en ik verstond, dat hij zich niet in de keuken mocht begeven. Nadat de koreaan een paar keren had gebogen en "hai, wakarimashita" had gezegd mocht hij inrukken.Als een geslagen hond droop hij de keuken uit en ik had inwendig de grootste pret.
Vanaf die dag dorst er geen één koreaan meer de keuken binnen te komen en als ze het deden, dan was het stiekempjes, na vooraf toestemming aan mij te hebben gevraagd. De bewuste koreaan, die vermoedelijk pas kort in het kamp was, keek me sindsdien als hij me zag aan, alsof hij zeggen wilde:" Jou krijg ik nog wel eens te pakken."
De meeste koreanen kenden mij als "Taro" de shoko-toban (officiersbediende).Des te vriendelijker waren ze altijd voor me.
Zo had ik ook een Japanse sergt.majoor gekend, die de bijnaam kreeg van de "tijger." Hij was de schrik onder de krijgsgevangenen, het was een ware bruut en ontzag niets. Door hem werden ook vele zieke krijgsgevangenen de baan opgestuurd en hij sloeg wanneer het hem zint.Het was een rotzak, daar was "mooie Karel" bij deze Jap een "soepele." Merkwaardig was, dat deze Japanse sergt.majoor t.o.v. mij erg soepel was, en altijd even vriendelijk. Als toban had ik van de Jap nog nimmer een pak ransel gehad. De "tijger" werd gelukkig overgeplaats en vervangen door een andere sergt.majoor, die in zijn optreden kalmer was en niet sloeg.
De Japanse kampcommandant "opa" werd vervangen. We vonden het wel jammer, dat hij wegging. Veel heeft hij weliswaar niet voor de krijgsgevangenen gedaan, hij bemoeide zich weinig met het lot van de krijgsgevangene, maar de kwaadste was hij niet. In zijn plaats kwam een nieuwe Japanse overste. Gemakshalve kreeg hij ook de bijnaam van "opa." Ik merkte, dat deze commandowisseling bij de Jappen en koreanen niet in goede aarde viel. Er werden veel veranderingen aangebracht in het rustige bestaan van de Jappen vooral onder de koreaanse bewakers. De koreaanse bewakers moesten s'morgens aan gymnastiek doen en in de middaguren werd er geoefend in geweervechten of zwaardvechten. De nieuwe "opa" was een oervervelende oudeheer, die op alles wat aan te merken had. Als het water in het bad niet genoeg warm was, kreeg ik op mijn donder. Ik moest ervoor zorgen, dat het water goed op temperatuur was. De schuld gaf ik dan weer aan de waterdragers, want dat was hun werk. Zijn bungalow moest elke dag schoongehouden worden en zo oud als die man was, praktisch iedere week kwamen er Japanse hoeren in zijn bungalow en werd er een drink- en lalpartij gehouden. Op een goeie dag, terwijl ik bezig was met het schoonmaken van zijn bungalow, zag ik de Japanse sergt.majoor met twee in burger gekleedde Jappen bij de Japanse kampcommandant. Uit het gesprek, dat er gevoerd werd verstond ik, dat de twee burgers lieden waren van de Japanse Gestapo (Kenpei-tai). Er werd gesproken over de krijgsgevangenen en ik maakte er op uit, dat het kamp onderzocht zou worden. Toen ik de gelegenheid kreeg, sloop ik naar de barak van onze kampcommandant en lichtte hem daarover in. Ook de Engelse kampcommandant werd ingelicht. Het hele kamp werd via de officieren hiervan op de hoogte gesteld.

Toen de volgende dag het kamp door de Kenpei-tai, geassisteerd door de koreaanse bewaking werd onderzocht, werd er niets noemenswaardig gevonden. Ze hadden gedacht radiozendertjes te kunnen ontdekken. Hier en daar werd een mesje of schaartje weggepikt, maar dat hadden die koreaanse soldaten waarschijnlijk achterover gedrukt. De krijgsgevangenen hadden tevoren alles wat maar enigszins waardevol was, zoals dagboeken, gereedschappen of vlaggetjes reeds in de jungle verstopt.
Regelmatig werd er in het kamp berichten over de oorlog verspreid. Deze berichten kwamen altijd, als ons kamp bezocht werd door Engelse of Australische truckdrivers, die voor de Jap moesten rijden om fourage te brengen. Deze jongens kwamen meestal van ver, vermoedelijk uit Bangkok, waar men beter op de hoogte was van de oorlogsituatie. Volgens de berichten die ons kamp bereikten, leden de Jappen in de Pacific gevoelige verliezen. Vele eilanden, die eerst in handen van de Jappen waren, zouden reeds in handen zijn gevallen van de geallieerden.Deze berichten gaf ons vaak weer moed en we hoopten alleen, dat de bevrijding niet lang op zich laat wachten, want er waren al teveel doden gevallen. Van een ommekeer in de oorlogsituatie merkten we in de jungle nog niets, we bleven echter optimistisch en hopen. Met deze optimistische berichten werd er getracht de zieken op te beuren en hen staande te houden, want er zijn velen die ziek lagen en de moed reeds opgaven.
Langzaam vorderde de spoorbaan naar zijn einde. De Jappen deden het in een wat langzamere tempo.Het was zover gereed, dat aan weerskanten van de spoorbaan het terrein vrij gemaakt werd van de jungle. De krijgsgevangenen kregen wat meer rust. Het merkwaardige was, dat velen die gedurende de spoorbaan periode hard gewerkt hadden en constant en bijna niets hadden gemankeerd, ziek werden en volkomen afknapten. De Japanse kampleiding begon in kleine getale eerst de zware zieken af te voeren. Het werd hoog tijd, want ons klein ziekenbarakje konden velen van deze zware zieken niet meer bergen.Toen de railroad helemaal klaar was, werd er bij de Jap feestgevierd. De krijgsgevangenen kregen daarvoor een vrije dag en wat extra vlees. Het was op een nacht in December 1943. We lagen al in onze hut, toen we heel ver weg vliegtuiggeronk hoorden. Het waren in elk geval geen Japanse vliegtuigen.Het geluid was heel anders.
De Jappen in het kamp bliezen luchtalarm en de koreaanse bewaking namen op diverse punten stelling. Zenuwachtig werd er hier en daar gebruld. Het kamp was volkomen in duisternis gehuld. Het geronk kwam nader en we bleven in onze hut te luisteren naar het geronk, dat steeds sterker werd. Fluisterend zeiden we tegen mekaar:" God, eindelijk hoor je ze, onze vrienden." We konden wel juichen, zo blij waren we.Het was of de bevrijding al voor de deur lag. Het geronk stierf weg en een poos later werd er all-clear geblazen.De koreanen kwamen van hun posten en na een poosje was het weer rustig. We konden van emotie niet slapen en we bleven maar over de bevrijding praten. Mijn God, hoelang duurt het nog, zo vroegen we ons dit af. De rust duurde slechts een paar uren, want wederom werd er luchtalarm geblazen en vlogen de Jappen weer uit hun barakken. Geen enkele krijgsgevangene mocht de barak uit. Toen het geronk sterker werd, probeerden we door de reten van de gedek naar de lucht te gluren, maar we zagen niets, we hoorden slechts het geronk van ettelijke vliegtuigen. Wij met z'n vieren stompten mekaar van blijdschap, we konden wel hardop juichen, eindelijk, eindelijk zijn onze vrienden in de lucht te horen. We mochten onze blijdschap echter niet aan de Jap laten merken, want dan zou er wat voor ons opzitten.Toen het geronk niet meer te horen was, werd er all-clear geblazen. De eerste keer na zo'n lange tijd dat geallieerde vliegtuigen gehoord werden. De volgende dag was het hele kamp er vol van. "Het zal niet lang meer duren lui," zo zeiden we tegen mekaar. Bij de koreanen probeerde ik iets te vernemen, maar ze lieten niets los. De Jappen waren allen in een niet al te beste stemming. Een paar dagen gingen voorbij en we hoorden niets meer, tot op een zekeren dag weer Engelse truckdrivers in ons kamp kwamen. Van hen vernamen we, dat Bangkok en nog andere plaatsen, voornamelijk stations, zwaar werden gebombardeerd. Aan de railroad werd nog gewerkt, maar lang niet zo zwaar meer. Een week na de bewuste nacht van de vliegtuigen, gaf "Opa" een sakeavond voor z'n officieren en onder-officieren. Dergelijke drinkavonden duurden altijd tot diep in de nacht en dan was ik altijd de pieneut.

Terwijl mijn vrienden al lagen te snurken kon ik in het keukentje pinda's bakken of bakmie klaar maken. Er werd gegeten en gedronken. Terwijl ik in het keukentje zat te dommelen, kwam de Japanse sergeant ziekenverpleger dronken binnenstrompelen. Hij plofte op één van de bamboebanken neer en begon als een klein kind te huilen. Hij had het over de rot-oorlog en over zijn gezin en elke keer mompelde hij in zichzelf dat Japan de oorlog zal verliezen.Soms keek hij me met z'n dronkemansogen aan begon erover, dat de oorlog gauw moest eindigen, zodat we naar huis konden gaan. Uit z'n woorden maakte ik op, dat deze man al oorlogsmoe was. Deze Japanner was voor de krijgsgevangenen, geen soepele Jap. Hij weigerde onze doktoren vaak medicijnen. Ik had geen zin met deze Jap te praten over de oorlog, ik moest voorzichtig zijn en me niet al teveel uitlaten over de oorlog. Je kunt nooit weten of deze man me probeerde uit te horen. Ik ging naar de Japanse ziekenboeg en riep z'n assistent. Deze was een goedige dikke koreaan. Deze koreaan gaf menige krijgsgevangene stiekempjes medicijnen. Het was er één, die geen krijgsgevangene kwaad deed. De Japanse sergeant werd door z'n assistent naar z'n barak geloodst, gelukkig ik was die man kwijt.
De drinkavond was tegen drie uur in de morgen geeindigd en bijna iedereen was dronken. De Japanse commandant werd door zijn officieren naar zijn bungalow gesleept. Ik mocht de boel weer opruimen. De restanten sake (Japanse wijn) en sigaretten drukte ik achterover. Het kwam ons goed van pas, want al gauw was het Oudejaarsavond.
Het kamp Quima werd opgedoekt en de meesten kwamen weer terug in Hindato. Mijn vorige kongsie-genoot Leendert v.B. was verpleger af, want dokter Schulbert werd ook afgevoerd wegens ziekte. Van "mooie Karel" kreeg ik gedaan, dat Leendert bij ons kwam te werken. Onze groep was nu vijf man sterk. Van de Thaise vrouwen vernam ik, dat de toko al gauw wordt opgeheven. Er was weinig aftrek, want de krijgsgevangenen konden de dure koekjes en eieren niet kopen, ze hadden geen geld. Van de Jappen en koreanen kon de toko niet blijven bestaan. De spullen in de Thaise cantine lagen zo verleidelijk in manden opgestapeld in het verblijf van de Thaise vrouwen, dat ik een plan beraamde om s'nachts in te breken. Onze hut was geen vijfentwintig meter verwijderd van het verblijf van de Thaise vrouwen en voordat de cantine werd opgedoekt, moest we nog wat weghalen. Toen Mr.Vervloet van dit plan hoorde, kreeg hij het al op z'n zenuwen. Op een nacht toen in het Jappenkamp alles rustig was, sloop ik naar het verblijf van de Thaise vrouwen, die al in diepe rust lagen. Van de koreaanse wacht had ik niets te vrezen, want in deze omgeving kwamen ze zelden. Leendert fungeerde in het keukentje als uitkijk. De manden lagen aan het voeteneind van de vrouwen onder de baleh2. Ik had een draagtas bij me en heel voorzichtig kroop ik naar de manden. In het donker graaide ik erin en vulde de tas vol met eendeeieren. Wanneer één van de vrouwen zich bewoog en de baleh2 kraakte, hield ik me doodstil op de grond mijn adem inhoudend. Toen mijn draagtas vol was en er niets meer in kon, sloop ik behoedzaam naar buiten, maar heel toevallig stootte ik mijn hand tegen een mand die verderop lag. Uit nieuwsgierigheid graaide ik erin en bemerkte, dat er sloffen sigaretten in lagen. Dat was natuurlijk een buitenkansje. Ik haalde er een paar sloffen uit en stak die onder mijn hemd. Ik durfde er niet méér uit te halen. Geruisloos als een ervaren inbreker sloop de barak uit en liep zo snel mogelijk naar de hut. In de hut lagen ze allen nog wakker, in spanning te wachten. Evenlater kwam ook Leendert uit de keuken. "God, wat heeft dat eeuwen geduurd," zei hij. Ik was niet langer dan een half uur weggeweest.De eieren verstopten we onder de baleh2 en de sigaretten werden verdeeld. Om de zenuwen te bedaren, staken we een heerlijke "red bull" sigaret op. Het smaakte heerlijk, na zolang geen sigaret meer te hebben gerookt. Of de Thaise vrouwen wat van de diefstal hadden gemerkt konden we niet weten.
Oudejaarsavond 1943 brak aan. De Jap vierde deze nacht niet. Nadat we in de vooravond normaal ons werk hadden gedaan en we geen moeilijkheden van de Jap meer konden verwachten, werd de sake, die ik van de Jap gegapt had voor de dag gehaald. Leendert had van de gestolen eieren cake gebakken. Toen het twaalf uur s'nachts werd, vulden we onze mokken met sake en wensten elkaar de beste wensen.

Mr.Vervloet werd een beetje sentimenteel en hield op een halfhuilerige toon een speech. We raakten daardoor onder de indruk en konden onze ontroering niet bewaren. Onze gedachten gingen naar hen, die we lief hadden en waarvan we zover gescheiden waren. Met z'n vijven hadden we twee grote flessen sake opgedronken en een cake, die Leendert had gebakken opgegeten. Toen tegen een uur of twee in de nacht alles op was begaven we ons ter ruste. Zo hadden we oudejaarsnacht 1943 gevierd. Alle sporen van de sake en sigaretten hadden we opgeruimd, want de Jap mocht hiervan niet de lucht krijgen. De volgende ochtend stond bijna een ieder met barstende hoofdpijn op, we waren de drank niet gewend. Uiteraard lieten we het niet aan de Jap merken en plichtsgetrouw deden we op de 1ste Nieuwjaarsdag 1944 ons dagelijks werk voor de Jap. Het was het tweede Nieuwjaar, dat we in krijgsgevangenschap vierden. De Thaise toko werd afgebroken en de vrouwen gingen weg, na van ons afscheid te hebben genomen. Wij vonden het jammer, want ze waren in het kamp de enige afwisseling.Het werk bij de Jap begon me stierlijk te vervelen. We hadden het veel en veel beter, dan de andere krijgsgevangenen, maar toch voelde ik me niet "happy" met deze baan. Vaak verlangde ik ernaar dit baantje op te geven en terug te gaan naar het kamp, waar je s'avonds onder een olielampje gezellig kunt ngobrollen. Bij het Jappenkamp was je niet vrij met de Jappen en koreanen om je heen. Ik was nog steeds gevrijwaard van de ziektes, die er heersten.Dank zij het betere eten van de Jap, was ik lichamelijk in goede conditie. Vanaf het begin van mijn krijgsgevangenschap, had ik steeds voor ogen gehouden er levend uit te komen. Vaak kregen we van onze mede-krijgsgevangenen op-en aanmerkingen vanwege het feit, dat we het beter hadden en dat trok ik me erg van aan. Maar Mr.Vervloet zei me daar niets van aan te trekken, want dat het allemaal louter uit jalouzie berustte. Ook zij hadden dit baantje graag gewild, als zij de kans daartoe kregen. Dat was waar, want hoevelen hadden me niet gevraagd om een baantje als hulpje.
Op een dag zagen we bij de rivier op de woonboot van de Thaise vrouw, enige Thaise politiemannen. Niemand van de krijgsgevangenen mocht zich naar de rivier begeven. Van een Jap vernam ik, dat ze de jonge Thaise vrouw Anemae op een gruwelijke wijze hadden vermoord. Haar beide borsten waren afgesneden en haar lichaam zat vol messteken. Een dergelijke moord scheen de gewone zaak te zijn, want in het kamp werd helemaal geen onderzoek ingesteld. We konden het ons niet voorstellen, dat het Thais meisje, dat ons zo vaak aan tabak hielp, ondanks verbod van de Jap, op deze wijze werd vermoord. Hoe hadden we haar lichaam bewonderd, als ze uit de rivier kwam en haar stevige borsten uitdagend naar ons wees. In een pong-pong (motorboot) werd haar lichaam door de Thaise politie weggevoerd. Of de dader ooit gevonden werd, waren we nimmer te weten gekomen. Er was niemand meer, die de krijgsgevangenen clandestien aan tabak hielp. Anemae was niet meer, vermoord door e.o.a. lustmoordenaar.
Gedurende de regentijd breekt de gevaarlijkste ziekte vaak uit: de cholera. Deze ziekte vindt haar slachtoffers grotendeels onder de Tamils. Het zijn mensen, die door de Jap op aanlokkelijke voorwaarden werden gecontracteerd om aan de spoorbaan te werken. Eenmaal in de jungle, werden ze volkomen aan hun lot overgelaten, zonder enige medische verzorging. Deze mensen kennen geen hygiëne en stierven als ratten in de jungle. Vaak kwamen we deze mensen in de jungle tegen, volkomen uitgeteerd tegen een boom liggen, te wachten op de dood. In de rivier dreven de lijken van deze mensen, allen slachtoffers van de cholera.
Ook wij moesten erg voorzichtig zijn. Het was weerzinwekkend, hoe deze tamils als ratten stierven. De Jappen hadden met deze mensen geen medelijden.Barakken, waarin deze aan cholera-lijdende mensen lagen werden met benzine overgoten en in brand gestoken. Ook de lijken en soms nog levenden in de jungle, moest van de Jap verbrand worden.Onze doktoren waarschuwden ons steeds, dat het water uit de grote rivier goed doorgekookt moest worden. Het baden tijdens zo'n cholera-epidemie werd ons ook ontraden.Wij mochten als toban van de Jap niet naar de grote rivier gaan. De Jappen waren voor deze ziekte als de dood. Op een middag stonden we in de kleine rivier te baden.Het had dagen achtereen geregend en de stroom was sterk. Op bepaalde gedeelten was het zelfs diep en daar had Louis geen erg in.